

УДК 796/799

ББК 75.727

Т 92

Т 92 Түрк элдеринин салттуу спорттук оюндары – Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları,
Түзгөндөр: А. Мокеев, Ф. Унан, О. Карапаев, О. Йорулмаз, Ж. Алымбаев, Ж. Буюар – Б.: 2015.
– 272 б.

ISBN 978-9967-27-844-8

Бул китепте 2014-жылдын 20-22- ноябрьинда Кыргыз-Түрк «Манас» университетинде өткөрүлгөн «*Түрк элдеринин салттуу спорттук оюндары*» Эл аралык симпозиумунун материалдарындан симпозиум редколлегиясы тарабынан тандалган билдириүлөр басылды.

Bu kitapta 20-22 Kasım 2014 tarihinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde düzenlenen *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Uluslararası Sempozyumu*'nda sunulan bildirilerden Sempozyum Bilim Kurulu'nun değerlendirmeleri neticesinde belirlenen bildiriler yer almaktadır.

Көркөмдөгөн: Жошкун Кала

Техникалык редактор: Ш. Даулятов

Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин башкармалыгынын жана басма комиссиясынын чечими боюнча басылды. Басууга 07.07.2015 кол коюлду.

Китептин өлчөмү А4. Көлөмү 8,5 физ. басма табак. Нускасы 250.

КТМУнун Басмакана бөлүмүндө басылды

Бишкек ш., Жал к.р., КТМУнун Ч. Айтматов атындагы кампусу

Т 4204000000-15

УДК 796/799

ББК 75.727

© КТМУ, 2015

ISBN 978-9967-27-844-8

**ТУРК ЭЛДЕРИНИН САЛТТУУ СПОРТТУК
ОЮНДАРЫ” ЭЛ АРАЛЫК СИМПОЗИУМУ**

СИМПОЗИУМДУН ЖЕТЕКЧИЛЕРИ
Проф., докт. Себахаттин БАЛЖЫ
Проф., докт. Асылбек КУЛМЫРЗАЕВ
Адахан МАДУМАРОВ
Сапар ИСАКОВ

РЕДКОЛЛЕГИЯ

Проф., докт. Алпаслан ЖЕЙЛАН
Проф., докт. Абдулкадир ЮВАЛЫ
Проф., докт. Айман ДОСЫМБАЕВА
Проф., докт. Жамгырбек БӨКӨШОВ
Проф., докт. Дөөлөтбек САПАРАЛИЕВ
Проф., докт. Эргин АЙАН
Проф., докт. Экрем АРЫКОГЛУ
Проф., докт. Хайати БЕШИРЛИ
Проф., докт. Лхагварусен ИЧИНХОРЛОО
Проф., докт. Олжабай КАРАТАЕВ
Проф., докт. Өзкул ЧОБАНОГЛУ
Доц., докт. Канат ЖАНУЗАКОВ
Доц., докт. Мехмет ТҮРКМЕН
Доц., докт. Муратбек КОЖОБЕКОВ
Доц., докт. Николай ЕКЕЕВ
Доц., докт. Умут АСАНОВА
Докт. Уланбек АЛИМОВ

ҮЮШТУРУ ТОБУ

Проф., докт. Анварбек МОКЕЕВ
Проф., докт. Лайли УКУБАЕВА
Проф., докт. Фахри УНАН
Проф., докт. Олжабай КАРАТАЕВ
Проф., докт. Осман ЙОРУЛМАЗ
Проф., докт. Дөөлөтбек САПАРАЛИЕВ
Доц., докт. Канат ЖАНУЗАКОВ
Доц. м.а. Юнус Эмре ГҮРБҮЗ
Доц. м.а. Женгиз БҮЙАР

БАШ КАТЧЫ

Доц. м.а. Женгиз БҮЙАР

СЕКРЕТАРИАТ

Докт. Кайрат БЕЛЕК
Гүлбарчын ЖУМАНАЗАРОВА
ЖУМУШЧУ ТОБУ
Аида АСЕИНОВА
Али УНАЛ
Айгерим ЖАНЫБАЕВА
Бегимай ЖЫЛДЫЗБЕК КЫЗЫ
Жийде ЖОЛДОШАЛИЕВА
Дыйканбек ШАМШИЕВ
Гүлнур КОЧОРБАЕВА
Гүлнура САБЫРОВА
Илясбек НАРМЫРЗАЕВ
Каан ЭТЧИ
Назгүл КЕНЕШБЕК КЫЗЫ
Нурсултан АБДИМУТАЛИП
Сафа КЫРВЕЛИ
Самара РАХМАНАЛИ КЫЗЫ
Шахризада КАЛЬБЕК КЫЗЫ
Тахмина ЧЕКИРОВА
Йасин АЛТЫНОК

**TÜRK HALKLARININ GELENEKSEL SPOR
OYUNLARI ULUSLARARASI SEMPOZYUMU**

SEMPOZYUM BAŞKANLARI
Prof. Dr. Sebahattin BALCI
Prof. Dr. Asılbek KULMIRZAYEV
Adahan MADUMAROV
Sapar İSAKOV

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN
Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI
Prof. Dr. Ayman DOSIMBAYEVA
Prof. Dr. Camgırbek BÖKÖŞOV
Prof. Dr. Döölötbek SAPARALİYEV
Prof. Dr. Ergin AYAN
Prof. Dr. Ekrem ARIKOĞLU
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ
Prof. Dr. Lauvarusen İÇİNHORLOO
Prof. Dr. Olcobay KARATAYEV
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU
Doç. Dr. Kanat CANUZAKOV
Doç. Dr. Mehmet TÜRKMEN
Doç. Dr. Muratbek KOCOBEKOV
Doç. Dr. Nikolay EKEYEV
Doç. Dr. Ümüt ASANOVA
Dr. Ulanbek ALİMOV

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Anvarbek MOKEEV
Prof. Dr. Layli ÜKÜBAYEVA
Prof. Dr. Fahri UNAN
Prof. Dr. Olcobay KARATAYEV
Prof. Dr. Osman YORULMAZ
Prof. Dr. Döölötbek SAPARALİYEV
Doç. Dr. Kanat CANUZAKOV
Yrd. Doç. Dr. Y. Emre GÜRBÜZ
Yrd. Doç. Dr. Cengiz BUYAR

GENEL SEKRETER

Yrd. Doç. Dr. Cengiz BUYAR

SEKRETARYA

Dr. Kayrat BELEK
Gülbarçın CUMANAZAROVA
ÇALIŞMA GRUBU
Aida ASEİNOVA
Ali ÜNAL
Aygerim CANIBAYEVA
Beginay CILDIZBEK KIZI
Ciye COŁDOŞALİYEV
Diykanbek ŞAMŞİYEV
Gülnur KOÇORBAYEVA
Gülnura SABIROVA
İlyasbek NARMIRZAYEV
Kaan ETÇİ
Nazgül KENEŞBEK KIZI
Nursultan ABDİMUTALİP UULU
Safa KIRVELİ
Şahrizada KALİBEK KIZI
Samara RAHMANALI KIZI
Tahmina ÇEKIROVA
Yasin ALTINOK

МАЗМУНУ • İÇİNDEKİLER

Алғы сөз.....	9
Sunuş	10
Алмазбек АТАМБАЕВ Кыргыз Республикасынын Президенти, Күттүктоо	11
БИЛДИРҮҮЛӨР • BİLDİRİLER.....	12
1 Айдарбек КӨЧКУНОВ: <i>Türk көчмөн элдеринdegىи оюндардын келип чыгышынын айрым маселелери</i> [Aydarbek Köçkünov: Konar-Göçer Türk Halklarında Spor Oyunlarının Ortaya Çıkışının Bazi Meseleleri].....	13
2 Калыш АМАНЖОЛ: <i>Казахские национальные конно-спортивные игры (XIX – начало XX вв.)</i> [Kalış Amancıl: Kazaklarda Milli At Spor Oyunları (XIX-XX. Yüzyıllar)].....	21
3 Мамбеттурду МАМБЕТАКУН: <i>Жүңгө Кыргыздарынын ордо оюну жасана аймактык өзгөчөлүктөр</i> [Mambetturdu Mambetakun: Çin Kirgızlarında Orda Oyunu ve Yerel Özellikleri]	26
4 Özkul ÇOBANOĞLU: <i>Göçebe Türklerin Dünyasında "Oyun" Kavramsallaştırmاسının Kaynağı Olarak Altay Şamanizmi ve Takvime Bağlı Ritiellerin Sekülerleşmesi</i> [Өзкул Чобаноглу: Көчмөн түрктөр дүйнөсүндө «оюн» концепциясынын булагы катары Алтай шаманизми жасана мезгилдерге көз- каранды ритуалдарга менчиктештирилиши]	29
5 Şirinbəy ӘLİYEV: <i>Çoqcan Oyunu</i> [Ширинбай Алиев: Човкан оюну]	34
6 Ичинхорлоо ЛХАГВАРУСЭН - Балжид МУНХНАСАН: <i>О монгольском празднике Наадам</i> [İçinhorloo Lhagvarusyen: Baljid Munhnsasan Moğol Bayramı Naadam Hakkında].....	38
7 Kadian BOOBKOVA: <i>Kirgiz, Kazak ve Türk Milli Oyunları Arasındaki Benzerlikler</i> [Кадиян Баобекова: Кыргыз, казак жасана түрк улуттук оюндардагы оқшоштуктар]	47
8 Муратбек КИЙИЗБАЕВ: <i>Кыргыздардын ақыл оюну «Уюм туудуну» жасандандыруу маселелери</i> [Muratbek Kiyizbayev: Kırıglarda zeka oyunu: Uyum Tuudunu Geliştirme Meseleleri].....	53
9 Kadri AĞGÜN: <i>Kirgızistan'ın Milli Spor Oyunları</i> [Кадри Атгүн: Кыргызстандын улуттук спорт оюндары]	59
10 Ulanbek ALİMOV: <i>Ulak Tartış Oyununun İnançlarla İlişkisi Üzerine</i> [Уланбек Алимов: Улак тартыш оюндарынын ишенимдер менен болгон байланыштары]	63
11 Айман ДОСЫМБАЕВА - Михаил БОНДАРЕВ: <i>Традиционные игры казахов: истоки, преемственность</i> [Ayman Dosimbayeva - Mihail Bondarev: Kazakların Geleneksel Spor Oyunlarının Ortaya Çıkışı ve Geleceği]	67
12 Моймол ЖУСУПОВА: <i>Talaс аймагындагы «көк бөрү» спорттук оюнунун ойнолуу өзгөчөлүктөрү</i> [Moymol Cusupova: Talas Bölgesinde Kök Börü Spor Oyununun Oynanma Şekli]	69
13 Акматали АЛИМБЕКОВ: <i>Көчмөндөрдүн салттуу оюндарынын балдарды социалдаштыруучу функциялары</i> [Akmatali Alimbekov: Konar-Göçerlerin Geleneksel Spor Oyunlarının Çocukları Sosyallaştmadeden Fonksiyonları]	73
14 Ali AHMETBEYOĞLU: <i>İslam Öncesi Türk Toplumunda Eğitim Aracı Olarak Spor</i> [Али Ахметбейоглу: Исламга чейинки түрк элдеринdegىи биштим каражасты катары спорт].....	79
15 Кадыркул АЙДАРКУЛОВ - Тыныстан АРЗЫБАЕВ: <i>Элдик оюндардагы жоокерлердин аскердик машигуусунун тарбиялык мааниси</i> [Kadirkul Aydarkulov – Tıñıstan Arzıbayev: Askeri Eğitimde Halk Spor Oyunlarının Önemi]	84
16 Тыныстан АРЗЫБАЕВ: <i>Кыргыздын улуттук оюну «ордо» оюнундагы айрым тарыхый маалыматтар</i> [Tıñıstan Arzıbayev: Kırız Milli Oyunu Orda Oyunundaki Bazi Tarihi Bilgiler].....	90
17 Болотбек ТАШЫМБЕТОВ: <i>Кыргыз маданиятындагы “ордо” оюнунун орду</i> [Bolotbek Taşimbetov: Kırız Kültüründe “Orda” Oyununun Yeri].....	96
18 Muhittin KAPANŞAHİN: <i>Kanuni Sultan Süleyman’ın Çocuklarının Sünnet Düğününde Oynanan Oyunlar</i> [Мухиттин Капаншахин: Даңазалуу Султан Сулайманын балдарынын сүннөт тойлорундагы салттуу оюндар].....	99
19 Аксункар АБДУЛИНА: <i>Роль конных состязаний в жизни казахов-кочевников</i> [Aksunkar Abdulina: Göçebe Kazakların Yaşamında At Yarışlarının Rolü]	109
20 Kayrat BELEK: <i>Kültürel Hayatta At: Kırıglarda Seyislik Mesleği</i> [Кайрат Белек: Маданиятта жылкы: кыргыздарда саякперлик].....	112
21 Hayati BEŞİRLİ: <i>Kültürel Kimliğin Bir Unsuru Olarak Geleneksel Sporlar</i> [Хаяти Беширли: Маданияттын идентификациясынын бири катары салттуу оюндар].....	115

22	Абдимиталип МУРЗАКМЕТОВ: <i>Кыргыздардын аңчылыгы жаса ага байланышкан ишенимдер. Фольклордук мотивдер</i> [Abdimitalip Murzakmetov: <i>Kirgizlarda Av ve Avla İlgili İnançlar: Folklorik Motifler</i>]	119
23	Каврис ТОРБОСТАЕВ: <i>Ценностно мировоззренческие аспекты хакасской национальной борьбы «курес»</i> [Kavris Torbostayev: <i>Hakaslardaki Milli Spor Oyunu "Güreş"in Felsefi Yorumu</i>]	123
24	Абдрахман АЛЫМБАЕВ: <i>Кыргыздардагы жамбы атыш</i> [Abdrahman Alimbaev: <i>Kirgizlarda Cambı Atış</i>]	127
25	Жылдызкан АБДИЕВА: “ <i>Манас</i> ” эпосундагы кыргыз элинин улуттук оюндарынын чагылдырылышы [Cıldızkın Abdiyeva: <i>Kirgız Milli Spor Oyunlarının Manas Destanındaki Yansımaları</i>]	131
26	Саиддин АЗИЗБАЕВ: <i>Практическое использование национальных игр в процессе обучения и воспитания студенческой молодежи (по материалам трилогии «Манас»)</i> [Saitdin Azizbayev: <i>Eğitim ve Öğrenci Eğitiminde Milli Oyunların Pratik Olarak Kullanılması (Manas Üçlemesine Dayalı)</i>]	134
27	Таалай АБДИЕВ: К. К. Юдахиндин “ <i>Кыргызча-орусча сөздүгүндөгү</i> ” оюн лексикасы [Taalay Abdiyev: K. K. Yudahin'in Kirgızca-Rusça Sözlüğündeki Spor Oyunlarının Kelime Hazinesi]	138
28	Венера АНАРБЕКОВА: <i>Ат оюндарынын элдик оозеки чыгармачылыкта чагылдырылышына тарыхый сереп (кошок, жоктоо ырларынын мисалында)</i> [Venera Anarbekova: <i>At Oyunlarının Halk Edebiyatında Yansımıası</i>]	142
29	Namiq QAFAROV: <i>Azərbaycan xalq oyunları adalarının lingvistik təhlili</i> [Намиг Гафаров: <i>Азербайджан улуттук оюндарынын аттарынын лингвистикалык анализи</i>]	149
30	Нурсултан АБДИМИТАЛИП УУЛУ: <i>Махмуд Каигаринин “Диван Лугат ат-Түрк” сөздүгүнде кездешкен “Тепүк” оюну түуралуу</i> [Nursultan Abdimalip Uulu: <i>Kaşgarlı Mahmud'un "Divanu Lügat'it-Türk" Sözlüğündeki "Terük" Oyunu</i>]	153
31	Кайрыкан ЖАНЫБЕКОВА: <i>Хакас фольклорундагы енисей кыргыздарынын спорттук оюндарынын чагылдырылышы</i> [Kayrikan Canibekova: <i>Yenisey Kirgızlarının Spor Oyunlarının Hakas Folklorundaki Yansımaları</i>]	156
32	Абиыр Акбота АБИЫНҚЫЗЫ: <i>Қазақ әдебиетіндегі ат образы және ат ойындары</i> [Abiir Akbota Abirkızı, <i>Kazak Edebiyatında At ve At Oyunları</i>]	159
33	Mehmet TÜRKMEN: <i>Osmanlı'da Güreş Tekkeleri ve Fonksiyonelliği</i> [Мехмет Туркмен: <i>Осмондор мэзгилиндеги күрөш федерациялары жаса аладын функциялары</i>]	162
34	Азамат КАЗАКБАЕВ: <i>Кыргызская национальная борьба – часть общетюркской культуры</i> [Azamat Kazakbayev: <i>Türk Halk Kültürüün Parçası Olarak Kirgız Milli Güreşi</i>]	174
35	Ahmet YİĞİT: <i>Osmanlı Padişahlarının İhsanına Mazhar Huzur Güreşleri</i> [Ахмет Йигит: <i>Осмон падышаларынын урматына арналған күрөштөр</i>]	181
36	Олжобай КАРАТАЕВ: <i>Түрк-монгол дүйнөсүндөгү күрөш жаса анын тарыхый-этнографиялык баатары</i> [Olcobay Karatayev: <i>Türk, Moğol Dünyasındaki Güreş ve Onun Tarihi-Etnografik Başlangıcı</i>]	195
37	Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA: <i>Geleneksel Türk Sporlarının Destanlardaki Yansımaları</i> [Гүлден С. Йүкsekкая: <i>Салттуу Түрк спорт оюндарынын дастандарда чагылдырылышы</i>]	199
38	Zekeriya BAŞARSLAN: <i>Kırkpınar Yağılı Güreşlerinde Müzik Eşliği</i> [Зекерия Башарслан: <i>Кыркпинар яглы күрөштөрүндө музыканын коштоосу</i>]	202
39	Erman ARTUN: <i>Çukurova'da Geleneksel Karakucak Güreşleri ve Aşık Cazgırların Pehlivân Ululamaları: "Salavaşlamalar (Cazgırlamalar)"</i> [Эрман Артун: <i>Чукуровадагы салттуу каракүжак күрөштөрү жаса ажасырламалар</i>]	208
40	Назгул ИСАБАЕВА: <i>Коожомкул Каба уулунун баатырдык чеберчилгизи</i> [Nazgül Isabayeva: <i>Kocomkul Kaba Uulu'nun Kahramanlıklarını</i>]	217
41	Abdulkadir YUVALI: <i>Türk Halklarının Atlı Göçer Evli Kültüründe Spor Oyunları-Eğlenceler</i> [Абдулкадыр Ювали: <i>Түрк элдеринин аттуу-көчмөнчүлүк маданиятындағы спорт оюн-зооктору</i>]	220
42	Тимур АЮПОВ: <i>Татаро-башкирский праздник «Сабантуй» и национальные виды спортивных состязаний</i> [Timur Ayupov: <i>Tatar-Başkurtların Bayramlarında "Sabantuy" ve Milli Spor Yarışlarının Türleri</i>]	227
43	Николай ЕКЕЕВ: <i>Традиционные спортивные игры алтайцев (Общая характеристика)</i> [Nikolay Ekeyev: <i>Altaylıların Geleneksel Spor Oyunları (Genel Değerlendirmeler)</i>]	230
44	İlyas KEMALOĞLU: <i>İdil-Ural Türklerinin Sabantularındaki Spor Oyunları</i> [Иляс Кемалоглу: <i>Идил-Урал калктарынын "сабантуйларында" спорт оюндары</i>]	235

45	Бегайым ЖАЛИЕВА: <i>Түрк элдеринин байыркы оюндарынын өнүгүүсү (Кыргыз жана Хакас элдеринин мисалында)</i> [Begayim Caliyeva: <i>Türk Halklarının Eski Spor Oyunlarının Günümüze Kadar Yaşaması (Kirgız ve Hakas Halkları Örneğinde)</i>]	238
46	Тынчтыкбек ЧОРОТЕГИН: <i>Караханийлер доорундагы түрктөрдүн спорт оюндары тууралуу</i> [Tınçtıkbek Çorotegin: <i>Karahanlılar Dönemindeki Türklerin Spor Oyunları</i>].....	241
47	Узгенбай ДООРОНОВ: <i>Игры, развлечения и состязания на Великом шелковом пути</i> [Uzgenbay Dooronov: <i>Büyük İpek Yolu Güzergahında Spor Oyunları, Eğlenceler ve Yarışlar</i>].....	244
48	Муратбек КОЖОБЕКОВ: <i>Байыркы кыргыз коомундагы элдик оюндардын мааниси</i> [Muratbek Kocobekov: <i>Eskiçağ Kirgız Toplumundaki Milli Spor Oyunlarının Önemi</i>]	247
49	Кубатбек ТАБАЛДИЕВ: <i>Археологиялык изилдөөлөрдөгү байыркы оюндар боюнча маалыматтар</i> [Kubatbek Tabaldiyev: <i>Arkeolojik Kazılarda Eskiçağ Spor Oyunları Hakkında Bilgiler</i>].....	250
50	Токтобек ИМАНАЛИЕВ - Мыктыбек ТАГАЕВ: <i>Кыргызская национальная физическая культура: современное состояние и перспективы развития</i> [Toktobek İmanaliyev: <i>Kirgız Milli Beden Eğitimi Kültürü: Günümüzdeki Durumu ve Gelişme Perspektifleri</i>]	253
51	Gaybullah BABAYAROV: <i>Özbek Millî Sporu - Küres: Özellikleri, Tarihi ve Bugünü</i> [Гайбуллах Бабаяров: <i>Өзбек улуттук оюну күреш. Өзгөчөлүктөрү, тарыхы жсана бүгүнкү авалы</i>]	257
52	Асилбек АЛИЕВ: <i>Мухаммед Бабур о спортивных играх народов центральной азии</i> [Asilbek Aliyev: <i>Merkezî Asya'daki Spor Oyunları Hakkında Muhammed Babür'ün Verdiği Bilgiler</i>]......	261
53	Канат ДЖАНУЗАКОВ - А. С. КАСМАЛИЕВА: <i>Дене маданияты адистеринин педагогикалык чеберчилигин калыптаандырууда кыргыздардын салттуу оюндарын жсана улуттук спортуунун түрлөрүн колдонуунун мааниси</i>	265
	ТҮРК ЭЛДЕРИНИН САЛТТУУ СПОРТТУК ОЮНДАРЫ ТЕМАДАГЫ ЭЛ АРАЛЫК СИМПОЗИУМДУН РЕЗОЛЮЦИЯСЫ	269
	TÜRK HALKLARININ GELENEKSEL SPOR OYUNLARI ULUSLARARASI SEMPOZYUM SONUÇ BİLDİRİSİ	271

АЛГЫ СӨЗ

2014-ж. 20-22-ноябрьнда Кыргыз-Түрк “Манас” университетинде “Түрк элдеринин салттуу спорттук оюндары” аттуу Эл аралык симпозиуму болуп өттү. Бул илимий маараке 2014-ж. сентябрь айында Кыргызстанда уюштурулган “Көчмөндөрдүн бүткүл дүйнөлүк спорттук оюндарынын” алкагында өткөрүлдү. Тектеш элдердин улуттук салттуу оюндарын эл аралык дөңгөлгө көтөрүү тууралу идеяны 2012-ж. Кыргыз Республикасынын Президенти Алмазбек Шаршенович Атамбаев көтөрүп чыккандыгы маалым. Бул саамалыкты өз учурунда Азербайжан, Казакстан жана Түркиянын мамлекет жетекчилери колдоп чыгышты. Бул Эл аралык көчмөндөрдүн салттуу оюндарын уюштуруу жана жаңы сапаттык дөңгөлгө алыш чыгууну Түрк Кеңеши патронаттыкка алды. Учурда “Көчмөндөрдүн бүткүл дүйнөлүк оюндары” глобалдык мүнөзгө ээ болуу менен дүйнөлүк ири спорт мелдештеринин катарына кирди. Салттуу элдик спорттук оюндарга Казакстан, Афганистан, Азербайжан, Түркия, Кыргызстан, Монголия, Россия Федерациясынын 10 аймагынын өкүлчүлүктөрү катышты. Анын ичинен Кавказда жашаган түрк тилдүү калктарынын өкүлдөрү, Татарстан, Башкортостан, Тыва, Хакасия, Тоолуу Алтай ж.б. спорттук өкүлчүлүктөрү да катышышты. Алгачкы ирет өткөрүлгөн спорттук мелдештер жогорку дөңгөлдө уюштурулуп, нагыз, келишпес спорттук таймашуулар катары өттү. “Көчмөндөрдүн бүткүл дүйнөлүк спорттук оюндары” түрк-монгол тилдүү элдердин жана чектеш жайгашкан башка калктардын маданияттарынын түпкүлүктүү жалпылыгын дагы бир ирет даңазалады. Университетибизде ушул орошон саамалыкты мындан ары дагы уюштуруу максатында көчмөн элдердин салттуу оюндарынын тарыхый тамырын жана алардын функционалдык маанисин терең талдоо максатында өткөрүлгөн эл аралык симпозиумга Түркия Республикасы, Казакстан, Азербайжан, Өзбекстан, Кыргызстан, Монголия, Тоолуу Алтай, Саха-Якутия, Тыва Республикасы, Татарстан, Хакасия ж.б. республикаларынын илимий чөйрөлөрүнүн өкүлдөрү катышты. Симпозиумда түрк тилдүү элдердин спорттук оюндарынын тарыхы, этнографиясы, маданий өзгөчөлүктөрү, спорттун адам денесине, тарбиясына тийгизген таасири, спорттук оюндардын кайталангыс колорити боюнча, тарыхый-этнографиялык маанилүү булактар катары илимий докладдар сунулду. Илимий-практикалык маанилүү сунуштар, пикирлер аталды, илимге жаңы көз караштар сунуш этилгенин белгилөөгө болот. Симпозиумда окулган докладдардын макалалары иргелип алынып, колунуздагы жыйнакка киргизилди. Биз, “Түрк элдеринин салттуу спорттук оюндары” аттуу Эл аралык симпозиумду уюштурууга колдоо көрсөтүшкөн Кыргыз Республикасынын Билим, берүү жана илим министрлигине, Түрк Кеңешине, Түрк кызматташтыгы жана өнүктүрүү башкармалыгына (ТИКА), Түрк Республикасынын өкмөтүнүн алдындагы чет элдик түрк элдери жана жамааттар боюнча кызматташтык башкармалыгына, Кыргызстан элинин тарыхый жана маданий мурастарынын “Мурас” фондуна, Кыргыз Республикасынын спорт боюнча мамлекеттик агенттигине ыраазычылык билдиребиз.

Сиздердин колунуздагы Симпозиумдун материалдар бет ачары катары ушул илимий форумдун катышуучуларына багышталган Кыргыз Республикасынын Президенти Алмазбек Атамбаевдин кайрылуусун сунуштоону туура таптык.

**профессор, доктор Себахаттин Балжы
Кыргыз-Түрк “Манас” Университетинин ректору**

**профессор, доктор Асылбек Кулмырзаев
Кыргыз-Түрк “Манас” Университетинин биринчи проректору**

SUNUŞ

20 – 22 Kasım 2014 tarihlerinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’nde *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Uluslararası Sempozyumu* gerçekleştirilmiştir. Bu bilimsel toplantı 08 – 14 Eylül 2014 tarihlerinde Kırgızistan’da yapılan Dünya Göçmen Oyunları programının devamı olarak yapıldı. Kardeş halkların geleneksel oyunlarını uluslararası arenaya çıkarma fikrinin 2012 yılında Kırgızistan Cumhuriyeti Başkanı Almazbek Atambayev tarafından dile getirdiği bilinmektedir. Bu teklifi Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye’nin devlet yöneticileri de desteklemişlerdir. Göçmenlerin geleneksel oyunlarını düzenlemeye ve programın hak ettiği seviyede gerçekleştirmesi için çalışmaları Türk Keneşi himayesi altına almıştır. Dünya Göçmen Oyunları uluslararası bir yapıya sahip olmakla birlikte dünya genelinde ileri gelen spor müsabakaları grubuna da dahil olmuştur. Geleneksel spor oyunlarına Kazakistan, Afganistan, Azerbaycan, Türkiye, Kırgızistan, Moğolistan, Rusya Federasyonu’nun 10 bölgesinden temsilciler katılmışlardır. Bunlar arasında Kafkasya’da yaşayan Türk halklarının temsilcileri, Tataristan, Başkortistan, Tuva, Hakasya, Dağı Altay ve diğerlerinden gelen sporcular dile getirilebilir. İlk defa gerçekleştirilen spor oyunları başarılı, adaletli ve mücadeleci bir şekilde geçti. Uluslararası Dünya Göçmenlerinin Spor Oyunları Türk dilli halkların ve onlarla komşu olan halkların kültürlerinin köklülüğünü ve birlliğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Üniversitemiz de bu güzel çalışmaları daha da ileri götürmek maksadıyla göçmen halkların geleneksel oyunlarının tarihi köklerini ve işlevsel yönlerini derinlemesine incelemek ve ortaya koymak amacıyla *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Uluslararası Sempozyumu*’nu düzenlemiştir. Bu uluslararası sempozyuma Türkiye, Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Moğolistan ve Rusya Federasyonu’nun Dağı Altay, Yakutistan, Tuva, Tataristan, Hakasya vb. özerk cumhuriyetlerinin değerli bilim adamları katıldılar. Sempozyumda Türk dilli halkların spor oyunlarının tarihi, etnografiyi, kültürel özellikleri, sporun insan bedenindeki tesirleri, spor oyunlarının çok yönlülüğü, tarihî, etnografik özellikleriyle ilgili mühim bilgiler ihtiyaç eden bildiriler sunuldu. Bu vesile ile ilmi-pratik tekliflerin, fikirlerin bunun yanında bilimsel açıdan yeni bakış açılarının da ortaya konulduğunu belirtmek yerinde olur. Sempozyumda sunulan bildiriler seçilerek elinizdeki bu kitapta bir araya getirildi. Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Uluslararası Sempozyumu’na destek veren Kırgızistan Cumhuriyeti Bilim ve İlim Bakanlığı’na, Türk Keneşi’ne, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı’na (TİKA), T.C. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı’na, Kırgız Halkının Tarihi ve Kültürel Mirasları Muras Fonu’na, Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet Spor Ajansı’na teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Elinizdeki sempozyum bildiri kitabının takdimi olarak Kırgız Cumhuriyeti Başkanı Almazbek Atambayev'in tebrik mektubunu sizlere arz ediyor, sempozyum bildiri kitabının tüm yararlanıcılar ve ilgililere faydalı olması dileğiyle içten saygılarımızın kabulünü istirham ediyoruz.

Prof. Dr. Sebahattin BALCI
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Rektörü

Prof. Dr. Asılbek KULMIRZAYEV
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Rektör Vekili

**Урматтуу “Түрк элдеринин салттуу спорттук оюндары”
Эл аралык илимий форумдун катышуучулары!**

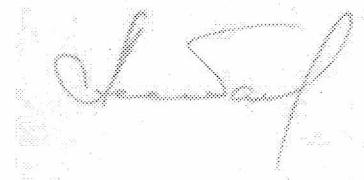
2012-жылы Түрк тилдүү мамлекеттердин кызметшүүчүнүүн саммитинде Азербайжан, Казакстан жана Түргиянын Президенттери Дүйнөлүк көчмөндөр оюндарын откөрүү демилгебизди колдоң, Кыргызстанга чоң ишиеним көрсөткөн. Быйыл биз касиеттүү Ысык-Көлдүн боюнда тарыхта биринчи жолу Дүйнөлүк көчмөндөрдүн оюндарын откөргөнүбүз олкөбүздүн гана эмес, жалпы түрк дүйнөсүндө чоң окуяга айланды.

Кыргыз жергесинде откөрүлгөн оюндар көчмөн элдердин тарыхын, өнөрүн, маданиятын, табиятын дүйнөгө даңазалап, биримдигибизди чыңдап, ынтымагыбызды арттырууга кошумча дем берди. Дүйнөлүк көчмөндөрдүн алгачкы оюндары аркылуу улутубуздун рухун чагылдарган кайталаңгыс салттарды, маданиятыбызды сактап, кийинки муунга откөрүп бергенбизди шаңдуу оюндар, спорттук мелдештер аркылуу дүйнө коомчулугуна далилдей алдык.

Мына ошол Дүйнөлүк көчмөндөр оюндарынын программынын алкагында сиздер элдерибиздин спорттук оюндарына өзгөчө көңүл бурганыңыздар колдоого арзырлык. Анткени спорт элдерди бириктируүчү, ынтымакты бекемдөөчү данакерлик миңдет өтөйт.

Бүгүнкү илимий симпозиум түрк тилдүү мамлекеттердин ортосундагы кылымдарды карыткан достук мамилелерди мындан ары чыңдоого, маданий кызметшүүчүнүү тереңдетүүгө өбөлгө болот деп ишенем.

Боордоо элдерибиздин жаркын келечегине багытталган илимий ишиңдер ийгиликтүү, жыйынтыктуу болушуна тилемтешимин!

**Кыргыз Республикасынын Президенти
Алмазбек Атамбаев**

GELENEKSEL TÜRK SPORLARININ DESTANLARDAKİ YANSIMALARI

Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA*

İnsanlık tarihiyle birlikte başlayan spor tarihi, insanın kendini korumak ve güvenliğini sağlamak için sahip olduğu tek araç olan vücutunu ve adaleterini geliştirmesine kadar uzanır. İlk çağlardan günümüze ulaşan resimler, spor dallarının o çağlarda belirmeye başladığını ve doğrudan savaşla ilişkili olduğunu göstermektedir. İnsanın kendini korumak veya avlanmak için verdiği mücadele; atlama, koşma, tırmanma gibi atletizmin çeşitli dallarıyla, güreş, boks gibi sporları doğurmıştır.

Savaşçı bir millet olarak binicilik, güreş, okçuluk gibi çoğulukla savaşla ilgili spor faaliyetleriyle meşgul olan Türkler, bunları sportif faaliyetler olarak da görmekte beraber asıl olarak her an savaşa hazır bulunmak gayesiyle icra ediyorlardı. Türkler askerî vasıflar taşıyan sportif hareketleri, eğlenceli hâle getirerek kurallaştırmış, bir işe uğraşmak dinî açıdan da uygun görüldüğü için insanları spora teşvik etmişler, cinsiyet ayırimı yapmaksızın çocuklarına küçük yaştan itibaren ata binmeyi, güreş tutmayı öğretmişler, yaşları ilerlediğinde ise ok atmayı, ava gitmeyi, kılıç kullanmayı, gürz sallamayı öğreterek savaş eğitimi vermişlerdir.

Divanî Lugati't-Türk'te *Kız birle küreşme, kısrak birle yarışma* "Kızla güreşme kısrakla yarışma" şeklinde bir atasözü vardır (Kâşgarlı: 238/2) ki, Kâşgarlı bunu "Kızla güreşme, çünkü kızlar kuvvetli olur, seni alt eder; kısrakla yarışma, kısrak attan daha çevik, daha sıçrayışlı olduğundan seni yener." şeklinde açıklıyor ve bu sözün Karahanlılardan bir kızın gerdek gecesi Sultan Mes'ud'u ayaıyla dokunarak yıktığı için söylendiğini ifade ediyor (Kâşgarlı: 238).

Evliya Çelebi, Hz. Muhammed'in pehlivanlığından bahsettikten sonra "... *hünerverler iktizâ mahallinde bu fûnûnlardan fenlenüp gazâda düşmandan intikâm alınur. Ammâ pehlivânlar mâbeyninde karakuş oyunu ve boğma ve girt etme memnû'dur. Zîrâ yağ oyunu dur ve hasmı düşman değildir. Eğer düşman ile cengde kucak kucağa olursa karakuş ve boğma ve kelle kesme bile makbuldür.*" (Evliya Çelebi 2006: [72a] 117) sözleriyle güreş sırasında yasaklanan karakuş oyunu ile boğma ve girt etmenin savaşta makbul olduğunu belirtmektedir.

Evliya Çelebi, I. Murad'ın Edirne Güreşçiler Tekkesi'ni fetihten sonra İslam askerleri idmanlı olsun diye yiğit, güçlü, yürekli erler için yaptırdığını, tekkenin bu amaca hizmet ettiğini kaydetmektedir (Evliya Çelebi 1999: 158a).

Türklerde geleneksel sporlar hayatla o kadar iç içedir ki, Eski Türk âdetinde bir erkek ancak yiğitliğini ispatlayarak evlenemeye hak kazanır ve evleneceği kızda da kahramana yaraşır özellikler arar: Nazlı bir kız ona göre değildir, evleneceği kız kendisi gibi ok atmali, kılıç kullanmalı, dövüşmeli, güreşmelidir. Böylece kadın ve erkek savaşta veya barışta her türlü zorluğa kahramanca göğüs gerebilirler, birbirlerine destek olabilirler, birlikte düşmana karşı savaşabilirler (Sağol 2004: 301). Hatta talibiyle dövüşmeyi kız ister, erkek de kendisine eş olacak kızda yiğitlik aradığı için buna uyar. Dövüşün sonunda üstün gelen taraf erkek olmalıdır, çünkü kız kendisini yenecek erkeği aramaktadır (Sağol 2004: 302).

Faruk Sümer, destan kahramanlarından bazılarının kendileri gibi iyi ata binen, kılıç kuşanan eş istemelerinin bir masal unsuru olmadığını, Türk el ve boyalarında her zaman böyle kadınların bulunduğuunu belirtir (Sümer 1959: 438-439).

Bu çalışmada, geleneksel Türk sporlarının destanlarda talip olunan kızı veya yakınlarını evliliğe ikna etmek için nasıl kullanıldığı gösterilecektir.

Dede Korkut hikâyelerinin hepsinde kadınlar da erkekler de aynı derece kahramandırlar (Sağol 2002: 265). *Dede Korkut*'ta "Kam Pürenüñ oğlı Bamsı Beyrek boyı" destanında beşik kertme nişanlı olan Beyrek ile Banu Çiçek tesadüfen görüşürlər: Bamsı Beyrek bir tesadüf eseri beşik kertmesinin otağının civarına gider ve bu otağın beşik kertmesinin olduğunu anlar. Ama ilk hareket onu gören ve tanıyan kızdan gelir. Banu Çiçek yaşmaklanarak Bamsı Beyrek'e oraya geliş sebebini sorunca o da Pay Piçen Bey'in kızını görmeye geldiğini söyler. Böylece tanışıp konuşmuş olurlar, ama kız Beyrek'in yiğitliğini sınamadan kendini tanıtmasız. Kendini beşik kertme

* Prof. Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türkoloji Bölümü, Bişkek, Kırgızistan.

¹ Türklerde yiğitlik ölçüsü olarak kabul edilen, hayatla iç içe olan bu tür sporlar, zaman içinde savaş eğitimi amacıyla eğitim kurumlarında talim olarak yer almıştır. Bu eğitim kurumlarından biri de tekkelerdır. Spor tekkelерinin açılmasıyla, eski gelenekler yerini yeni düzenlemelere bırakmıştır. Osmanlı yaşam kültürü içinde tekkeleler, dönemin yaygın eğitim kurumları olarak düşünülebilir. Bu kurumlar faal oldukları dönemlerde sanat, yardımlaşma, tedavi, tecrit, ekonomi, spor gibi hayatın her alanında yer almışlardır. İlmî eğitimin verildiği medreselere karşılık tekkeleler daha ziyade toplumun manevi, dini ve ahlaki açıdan eğitimini üstlenmişlerdir. Sadece bir spor merkezi durumunda olmayan bu tekkelerde, bireyin kişilik ve ahlaklı gelişimine çok önem verildiği için fiziki eğitimin yanı sıra zihî, dinî ve ruhî eğitim de verilmektedir. Savaş kültürü içerisinde yer alan güreş, okçuluk gibi sporlar, zamanla bir spor disiplini olarak yeni bir şekil kazanmış ve çeşitli yerlerde kurulan bu geleneksel kurumlar, Tanzimat Batılılığıyla yerlerini 19. yüzyılın sonlarına doğru kulpüşemeye bırakmışlardır.

yavuklusuna kızın dadısı olarak tanıtan Banu Çiçek, Bamsı Beyrek'e birlikte ava çıkmayı teklif eder. Ancak at yarışında, ok atmada ve güreşte Beyrek kızı yenince kız kimliğini açıklar (DK I 121-123: 76-80/2-2). Zaten Beyrek de yiğit bir kızla evlenmek istediği için Banu Çiçek'e talip olmuştur: "Baba maňa bir kız alı vir kim men yirümden turmadın ol turmah gerek, men kara koç atuma binmedin ol binmeh gerek, men karınuma varmadın ol maňa baş getürmek gerek, bunuň gibi kız alı vir baba maňa." (DK I 124: 80-81/13-4) dediğinde Kam Püre, "Oğul sen kız dilemezsin kendüňe bir hampa ister-imişsin" demiş ve bu özelliklere uygun kızın Banu Çiçek olabileceğini düşünmüştür, Beyrek de onu tasdiklemiştir (DK I 124: 81/4-8).

Dede Korkut kitabında Beyrek gibi evleneceği kızda yiğitlik arayan Kan Turalı babasına evleneceği kızın özelliklerini şöyle anlatır: "Baba çün meni ivereyim dirsin, maňa layık kız niçe olur ... Baba men yirümden turmadın ol turmiş ola, men kara koç atuma binmedin ol binmiş ola, men kanlu kafir iline varmadın o varmış maňa baş getürmiş ola." (DK I 185: 170-171/12-3) deyince Kaňlı Koca ona onun bir kız değil de bir yiğit bahadır istediğini, onun arkasında yiyp içip gününü gün etmek istediğini söyler (DK I 185: 171/4-6). Kan Turalı ayrıca nazlı bir kızla evlenmek istemediğini de ilave eder: "Beli canum baba eyle isterem, pes varasın bir cici bici türkmen kızını alasın, nagahandan tayanam üzerine düşem, karnı yırtıla." (DK I 185: 171/6-8). Destanın devamında Kaňlı Koca'nın oğluna bulduğu Selcen Hatun'un iki önemli özelliği vardır: Güzellik ve yiğitlik (DK I 185: 172/11-13). Yine aynı destanda Kan Turalı'nın eşine hitap ederken güzelliğini ifade eden sıfatların ardından "aslan soyu sultan kızı" ifadesini kullanır:

*Yalap yalap yalabıyan ince tonlum
Yir basmayup yoriyan selvi boylum
Kar үzerine kan tammiş kibi kızıl yaňakkum
Koşa badem siğmayan tar ağızlam
Kalemçiler çaldığı kara kaşlum
Kurumsı kirk tutam kara saçlum
Aslan uruǵı sultan kızı (DK I 197: 199/7-12)*

Selcen Hatun ile evlenmek için üç canavarı öldüren Kan Turalı, onunla birlikte düşmana karşı omuz omuza savaşır. Bu savaşta önde olan Selcen Hatundur, nitekim savaş onun çabasıyla galip bitirilir ve Selcen Hatun Kan Turalı'yı atının terkisine alarak savaş meydanından uzaklaştırır (DK I: 193-197: 191-198/2-8).

"Battal Gazi" destanında güzel ve silahşor Aden Banu'ya, amcasının oğlu Bederün Şah âşıktır, ama Aden Banu güreşte kendini yenecek kişiyle evlenmek istemektedir: "Her kim ki beni basarsa benim helâlim odur" demektedir. Hamiran sarayının önünde binlerce kişi Aden Banu'yu yenecek yiğidi beklemektedir. Üstelik karşısına çıkıp da mağlup ettiği taliplerinin başını kesmektedir. Bederun Şah meydana girip kiza selâm vererek "Ben senin amcanın oğluyum, malım çok, beni kabul et." deyince kız ona "Bana mal gerekmez, er gerektür, söyle bil kim, seni dahi ol birileri gibi iderim." der. Birbirlerine hamle ederler, kız tam Bederun'un başını kesecekken Battal Gazi gelip kızı atından düşürür ve onları evlendirir (Köksal: 115).

"Bey Böyrek" hikâyesinin Bayburt rivayetinde Bey Böyrek, Ak Kavak Kızı'na âşık olunca onunla evlenebilmek için üç imtihanı başarmak zorunda kalır: 1. Atın, kırk adım uzağa atlatılması, 2. Devin bahçesinden gül getirilmesi, 3. Selvi ağacının başına konulan yüzüğün içinden okun geçirilmesi. Bey Böyrek, at ve dervişin yardımıyla bu şartları yerine getirir ve kızla evlenir (Alptekin: 202-203).

"Köroğlu" destanı Köse Kenan-Dana Hanım hikâyesinde Adov Bey'in kızı Dana Hanım, kendisini meydan içinde yıkacak kişi ile evlenmek istemektedir. Köse Kenan Erzurum'a giderek henüz hiç görmediği Dana Hanım'ı istediğiinde Adov Bey ona kızının şartını iletir. Halk toplanır, her ikisi de biraz hüner gösterdikten sonra, Köse Kenan bir çırpmada kızı yere serip gururla kendini tanıtır (KD: 68-73). Dana Hanım'ın cevabı şudur: "Yiğit, bu canım yoluna kurban. Ben şimdîye kadar, meydan içinde ellestim, güreştim. Deyil ki kimse beni omuzundan yukarı kaldırıra, bileğimi büken olmadı. Ancak seni gördüm. Benim de ikrarım; şimdîye kadar her kim beni yüksrsa, ben onu alırım. Araya araya, eşimi buldum. Ölüncü bir güne kadar, sen benimsin, ben seninim." (KD: 68-75).

"Manas" destanında ise Manas, Kanikey'in seciye ve güzelliğini öğrenmek için kırk yoldaşından biri olan Çubak'ı Kanikey'e gönderir. Kanikey, Çubak'la dövüşmek ister. Kanikey'i hafife alan Çubak, ona yenilir ve kaçmak zorunda kalır. Dönüşte Manas'a şöyle der: "Ey Alpim, bu kız dediğin kızlardan çikan bir arslanmış... Bizim arslan Manas'a lâyık bir kızdır. Bununla evlenirseniz bahtınız açılacak, her türlü teşebbüsünüzde muvaffak olacaksınız." (İnan: 35-36).

Maaday Kara destanında Altın-Kükü ile evlenecek kişinin belirlenmesi için düzenlenen yarış sırasında görkemli bir şenlik yapılır, yarışma yapılacak, kim kazanırsa Ay Kağan kızını ona verecektir. Bunun için dağ gibi et kesilmiş, deniz kadar içki yiğilmiştir, atlar yarışacak, yiğitler güreşecektir. Yaşlılar türkü söylemeye, genç gelinler oynamaktadır. Kutlamalar sırasında çocukların basacağı yere işlemeli ipek serilmiş, gelinlerin kızların geleceği yere halı, minder yayılmış, alplerin geleceği yola altın tabure koyulmuş, pehlivanların geleceği yola bronz masa yerleştirilmiştir (MK 202-203/5978-5995). Destanın devamında yeni evli çift, Kögüdey-Mergen'in yurduna gelince halk toplanır, düğün başlar: Ayakta duramayan atların semizlerini yatarak yüzüp bayram ederler. Hareket edemeyen semiz hayvanları devirip soyup şenliği başlatırlar, dağ gibi et yiğarlar, irmaktan akar

gibi içki getirirler, çocukların basacağı yere ipek kumaş yayarlar, gelinlerin kızlarının geleceği yere ipekli sererler. Atların güzelini yarıştırırlar, erlerin güçlüsünü güreştirirler, dokuz yıl düğün yaparlar, yedi yıl şenlik yaparlar (MK 239-240/7308-7326).

Altın Ariğ destanında Çibetey ile Alp Han Kız evlenirlerken, kız halkını çağırıp tellal bağırtarak düğünü başlatır:

*Güreşmeye gücü yetmedi,
Konuşmaya sözüm yetmedi,
Çibetey Han'a vardım,
Büyük halkım, iyi şenlikler yapın!*

Halk toplanır, güzel şenlikler başlar, şarkılar, türküler söylenir, dokuz günün sonunda halk dağılmaya başlar (AA 145/1921-1936).

Dede Korkut kitabında Beyrek'in her bir yiğidi için birer otağ dikilir. Otuz dokuz kız talihli talihine birer ok atar. Otuz dokuz yiğit okunun ardından gider (DK I 153: 121/9-11).

Geleneksel sporlar, Türklerde günlük hayatın o kadar içindedir ki bu örnekler rahatlıkla artırılabilir. Üstelik evlenecek erkekte aranan özellikler her ne kadar zaman içinde değişse de yine de bugün eski âdetlerin sembolik şekilde de olsa devam ettirdiği görülür.

Bibliyografya

- ALPTEKİN, Ali Berat, *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- ERGİN, Muhammed (DK I), *Dede Korkut Kitabı, I: Giriş-Metin-Faksimile*, 2. baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1989.
- EVLİYA ÇELEBİ b. Derviş Mehemed Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, III. Kitap*: Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 305 numaralı yazmanın transkripsiyonunu ve dizinini hazırlayan Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999.
- EVLİYA ÇELEBİ b. Derviş Mehemed Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, I. Kitap*: Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 numaralı yazmanın transkripsiyonunu ve dizinini hazırlayan Robert Dankoff ve Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- GÜRSOY-NASKALI, Emine, haz. (MK), *Altay Destanı Maaday-Kara*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999.
- İNAN, Abdulkadir, çev. *Manas Destanı*. 2. baskı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992.
- KAHRAMAN, Atif, *Osmanlı Devleti'nde Spor*, Ankara 1995.
- KAPLAN, Mehmet, Mehmet Akalın ve Muhan Bali (KD), *Köroğlu Destanı*, Anlatan: Behçet Mahir. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yay., 1973.
- KARA, Mustafa, "Tekke", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 40, İstanbul, 2011.
- [KÂŞGARLI MAHMUD] (Kâş.), *Divanü Lügati't-Türk Tipkibası "Faksimile"*. Ankara: T[ürk] D[il] K[urumu], 1941.
- KÖKSAL, Hasan, *Battalnâmelerde Tip ve Motif Yapısı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1984.
- ÖZKAN, Fatma, haz. (AA), *Altın Ariğ*. Ankara: Bilig Yayınları, 1997.
- SAĞOL [Yüksekkaya], Gülden, "Destanlarda Evlilik", *Yeni Türkiye, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı III: Teşkilât/Toplum/Ekonomi*, 45, 2002.
- SAĞOL [Yüksekkaya], Gülden, "Destan Kahramanlarının Evlenmek İçin Göstermek Zorunda Oldukları Hünerler", *Journal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları, Kaf Dağının Arkasına Varmak, Festschrift in Honor of Günay Kut*, 28/III, 2004.
- SÜMER, Faruk, "Oğuzlar'a Ait Destanî Mahiyetde Eserler", Ankara Ün. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, XVII, 3-4, 1959.
- YORULMAZLAR, Mehmet, "Tarihî ve Genel Anlamı İle Spor", *Din ve Hayat*, S 17, 2012, s. 4-6.